

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Year: 6 - Number: 21, p. 263-273, Autumn 2022

Medyada Siyasi Aktörler ve Süreçler: Yeniden Milli Mücadele Dergisinde İran İç Siyaseti* **

Political Actors and Processes in the Media: Iranian Domestic Politics in the Journal of the Yeniden Milli Mücadele

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1097290>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
01.04.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
02.08.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2022

Asya Studies

Dr. Öğr. Üyesi Hülya Özkan
Rigiderakhshan

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi,
Yeni Medya ve İletişim Bölümü
hulya.ozkan@asbu.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-4827-664X>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

** Bu çalışma yazarın "İran İslam Devrimi'nin Türkiye'ye Etkileri: 1978-1990 Yılları Arasında Türkiye'de Yayımlanan Dergiler Üzerine Bir İnceleme" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Öz

İran'da 1979'da gerçekleşen devrimle kurulan yeni siyasi yapı, bölge ülkeleri ve uluslararası sistem açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Bu sebeple dönemin iç siyaseti açısından Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve Anayasal Cumhuriyet dönemleri önem arz etmektedir. Söz konusu dönemin iç siyaseti Türkiye'deki basın organları tarafından da ilgiyle takip edilmiştir. Dönemin dergileri tarandığında Yeniden Milli Mücadele dergisinde İran iç siyasetine diğer dergilere kıyasla dikkat çekici düzeyde yer verildiği saptanmıştır. İran iç siyasetinin aktarılma biçiminde de diğer dergilere nazaran ciddi bir tutum değişikliği söz konusudur. Çalışmada içerik analizi yöntemiyle dönemin aktörlerinin konumlandırılma biçimleri, süreçteki farklı ideolojilere sahip grupların nasıl tanımlandığı ve İran iç siyasetinin nasıl aktarıldığı incelenmiştir. Gelişmelerin "yönetimsel ihtilaflar" ve etnik grupların "bağımsızlık mücadelesi" şeklinde aktarıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sürecin aktörlerine dergide yer verilme oranlarında da farklılıklar tespit edilmiştir. Zira sürecin toplumsal ve dinsel aktörü Ayetullah Humeyni, metinlerde sürecin önde gelen aktörü olarak konumlandırılmazken M. Rıza Şah, Mehdi Bazergan ve Beni Sadr ise metinlerde ön plana çıkarılmışlardır. Milliyetçi muhafazakâr bir pozisyonda olan Yeniden Milli Mücadele Hareketi, İran iç siyasetinde etkili çeşitli isim ve grupları bölgesel siyaset açısından bir tehdit olarak görmüş ve reaksiyoner tavırla siyasi grupları kriminalize eden bir yaklaşım sergilemiştir. Kuruluşu komünizm tehdidinde dayanan Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin antikomünist bir ideoloji benimsemiş olması bu yaklaşımın zeminini hazırlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Dergiler ve Siyaset, İran İç Siyaseti, Yeniden Milli Mücadele Dergisi, Mehdi Bazergan, Beni Sadr

Abstract

The new political structure, which was established with the revolution in Iran in 1979, has had important consequences for the regional countries and the international system. For this reason, the Revolutionary Council Interim Government and the Constitutional Republic periods are important for the domestic politics of the period. The internal politics of the period in question have also been followed with interest by the media organs in Turkey. When the period magazines are scanned, it is seen that Iran's domestic politics is at a remarkable level compared to other magazines. There is a serious attitude change compared to other journals in the way Iran's domestic politics is transferred. In the study, it was determined with the content analysis management how the actors of the period were positioned, how the groups with different ideologies in the process were defined, and how Iran's internal politics was transferred. It was determined that the developments were conveyed as "administrative conflicts" and "struggle for independence" of ethnic groups. Also, there are differences in the rates of the actors of the process. Because while the social and religious actors of the process, Ayatollah Khomeini is not positioned as the main actor in the texts; M. Rıza Shah, Mehdi Bazergan, and Beni Sadr are featured in the texts. The Yeniden Milli Mücadele, which is in a nationalist-conservative position, saw various names and groups influential in Iranian domestic politics as a threat to regional politics and displayed an approach that criminalized political groups with a reactionary attitude. The fact that the Yeniden Milli Mücadele Movement, whose foundation was based on the threat of communism, adopted an anti-communist ideology laid the groundwork for this approach.

Keywords: Magazines and Politics, Iranian Domestic Politics, Magazine of Yeniden Milli Mücadele, Mehdi Bazergan, Beni Sadr

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Özkan Rigiderakhshan, H. (2022). Medyada Siyasi Aktörler ve Süreçler: Yeniden Milli Mücadele Dergisinde İran İç Siyaseti. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(21), 263-273.

GİRİŞ

Geçmişten bu yana İran’da yaşanan gelişmeler Türkiye’nin iç ve dış politikası açısından önem arz etmiştir. Komşu ülkedeki gelişmeler belli dönemlerde iç siyasete etki ederken bazen de dış politikada önemli adımların atılmasına zemin hazırlamıştır. Örneğin 1979’da İran’da gerçekleşen devrim, Türkiye’deki İslami grupları da doğrudan etkilemiş ve iç siyasette ciddi hareketlilikler söz konusu olmuştur (Zare, 2008: 308-309). Ayrıca Türkiye ve İran’ın sınır komşusu olmaları sebebiyle de her iki ülkenin dış politikalarında belli dönemlerde etkileşimler yaşanmıştır.

Bu bağlamda ülkeler arasındaki ilişkilerin tarihî seyrinin anlaşılır olması ve bugünün doğru tahlili açısından arşiv olma özelliği taşımaları nedeniyle basın-yayın organları ciddi birer başvuru kaynağıdır. 1970 ve 1980’lerde bu tarihî hafızayı ağırlıklı olarak dergilerin üstlendiği görülmektedir. Dönemin iç ve dış politikalarının kamuoyuna nasıl aktarıldığı, tarafların nasıl konumlandırıldığı ve ülkeler arası ilişkilere dair tutumların tespiti açısından dergiler önemli veriler sunmaktadır. Aynı zamanda yayın organlarının belli söylemler inşa ederek süreci “yeniden tanımlayıp” aktardıkları da göz önünde bulundurulduğunda yayın organının ilişkili olduğu grupların ve yazar kadrosunun tarihî gelişmelere dair ideolojik tutumları da belirginlik kazanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası literatür tarandığında Yeniden Milli Mücadele Hareketi ve dergisine ilişkin çeşitli çalışmalar yer almakla birlikte Yeniden Milli Mücadele dergisinin İran iç siyasetine yönelik yaklaşımını konu edinen ya da doğrudan Yeniden Milli Mücadele dergisi ve İran konusunu ele alan kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla bu araştırma Yeniden Milli Mücadele hareketi ve dergisi ile İran iç siyasetini konu edinen kapsamlı bir çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında İran’da devrimin ardından kurulan Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve Anayasal Cumhuriyet dönemlerinin Türkiye’deki yayın organlarında nasıl yer aldığı dönemin dergileri üzerinden incelenmiştir. Dergiler tarandığında İran iç siyasetinin konusu olan gelişmelerin birbirinden farklı bakış açıları ile okurlara aktarıldığı anlaşılmaktadır. Dönemin iç siyasetinin dergilerde yer alma oranlarına bakıldığında ise *Yeniden Milli Mücadele* dergisi ön plana çıkmaktadır.

1970-1980 yıllarında Türkiye’de etkin gruplardan olan Yeniden Milli Mücadele Hareketi’nin yayın organı; Yeniden Milli Mücadele dergisi İran iç siyasetinin konusu olan gelişmelere ve siyasal aktörlere sıklıkla yer verilmiştir. Yeniden Milli Mücadele’de sürecin etkili siyasi aktörlerine karşı geliştirilen söylemler devrimden sonra İran’da kurulan rejime yönelik yaklaşıma ilişkin de önemli ipuçları sunmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Dergide yer verilen metinler, betimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle iletişim sürecinde aktarılan içeriğin sistematik ve nicel bir biçimde tespiti amaçlanmaktadır (Berelson, 1952: 18). İçerik analizinde temel amaç elde edilen yazılı, sözel ve diğer verileri sayısal verilere dönüştürmektir. Çözümünecek içerik kategorileri belirlenerek bir nicelikselleştirme sistemi oluşturulur. Ardından ise belirlenmiş tanımlara uygun içerikler kodlanarak toplanan veriler çözümlenir. Böylelikle sonuç çıkarılır, kanıtlar aranır (Atabek, 2007: 26).

Çalışma kapsamında Yeniden Milli Mücadele dergisinin 1978-1980 yılları arasında yayımlanan sayıları incelenmiş ve söz konusu tarih aralığında dergide yer verilen metinlerde “İran” anahtar kelimesi ile tarama yapıldığında 77 metin elde edilmiştir. Bu metinlerde en fazla tekrar edilen sözcüklerin başında “Şah”, “Humeyni”, “savaş”, “yönetim”, “emperyalizm”, “Bazergan” ve “Beni Sadr” gelmektedir.

Metin içerikleri incelendiğinde ise gelişmelerin sıklıkla iki tema bağlamında konumlandırılarak okurlara aktarıldığı saptanmıştır. Böylelikle devrim ardı süreçte İran iç siyasetinin konusu olan gelişmeler Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve Anayasal Cumhuriyet dönemi şeklinde iki başlıkta ele alınmıştır. Haber ve makale metinlerine dair genel bir çerçevenin oluşturulabilmesi adına başlıklar, spotlar veya giriş cümlelerine bakılarak biçimsel değişkenler belirlenmiştir. Arka plan, konunun ele alındığı bağlam ve yorum gibi detay bilgiler ise ana metinde temalar üzerine yoğunlaşarak analiz edilmiştir.

Tablo 1: İçerik Analizi İçin Belirlenen İçeriksel Değişkenler

a. Siyasi Aktörlerin Metinlerde Tekrar Edilme Sıklığı / Yer Verilme Oranları (%)	b. Siyasi Aktörlere Yönelik Yaklaşım	c. İran İç Siyaseti: Süreç ve Gelişmeler
a.1. Ayetullah Humeyni	b.1. Ayetullah Humeyni'ye yaklaşım	c.1. Devrim Konseyi Geçici Hükümeti
a.2. Muhammed Rıza Şah	b.2. Muhammed Rıza Şah'a yaklaşım	c.2. Anayasal Cumhuriyet Dönemi
a.3. Mehdi Bazergan	b.3. Mehdi Bazergan'a yaklaşım	c.3. Yönetimsel İhtilaflar
a.4. Beni Sadr	b.4. Beni Sadr'a yaklaşım	c.4. Etnik Sorunlar

Bu bağlamda dergide İran iç siyasetine ilişkin yer verilen metinlerde:

- Dergi yazarlarının İran iç siyasetinin aktörlerine yönelik tutumu nasıldır?
- Dergide İran iç siyaseti hangi gelişmelerle birlikte aktarılmıştır?
- Siyasi aktörler metinlerde ne oranda yer verilmiş ve nasıl konumlandırılmıştır?
- Dönemin İran iç siyasetinin temel sorunları/konuları nelerdir?

Şeklindeki sorulara yanıt aranarak, gelişmelerin yazarların söylemleriyle nasıl şekillendiği üzerinde durulmuştur.

Haber ve makale metinlerinde bu dönemlerin ağırlıklı olarak “yönetimsel ihtilaflar” ve etnik gruplar temelli sorunların ele alındığı saptanmıştır. “Yönetimsel ihtilaf” ve “etnik gruplar” şeklinde iki alt başlığa ayrılarak incelenen metin içeriklerinde hangi olay ve gelişmelerin aktarıldığı tespit edilmiştir. Sürecin siyasi aktörlerine ilişkin ise hangi isimlerin metinlerde sıklıkla yer verildiği oransal olarak grafiklendirilmiş ve metin içerisinde tekrar edilme oranları aktarılmıştır. Yeniden Milli Mücadele dergisinin siyasi aktörlere yaklaşımı konusunda ciddi farklılıklar gözlemlenirken İran'daki iç siyasetin ise “yönetimde ikilik”, “kaos”, “iç savaş” şeklinde okurlara yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yeni bir siyasal yapı kurulmasına rağmen dönemin güncel gelişmelerinin Şahlık dönemine atıfta bulunularak ele alınması da dikkat çekicidir.

DÖNEMİN İRAN İÇ SİYASETİ (1979-1981)

İran'da 1970 ve 1980'li yıllar iç siyaset açısından ciddi kırılmaların yaşandığı ve siyasal yapıda köklü değişikliklerin söz konusu olduğu yıllardır. Bu süreç yalnızca İran açısından değil aynı zamanda komşu ve bölge ülkeler açısından da önemli sonuçlar doğurmuştur*. 1979'da devrim sürecinde Ayetullah Humeyni tarafından Mehdi Bazergan öncülüğünde kurulan Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve 1980'de Ebulhasan Beni Sadr'ın cumhurbaşkanlığı dönemleri İran iç siyaseti açısından yeniden bir yapılanmanın aşamaları olmakla birlikte yeni kurulan siyasal yapının da özelliklerinin belirginlik kazanmaya başladığı kritik bir süreç olmuştur.

Bu süreçte İran yalnızca siyasi sorunlarla değil aynı zamanda ekonomik ve uluslararası sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Bir yandan ülke içindeki siyasi grupların birbirleri ile mücadeleleri diğer yandan komşu ülkeler tarafından kısıktılmaya çalışılan etnik ve mezhepsel gruplar ülkeyi zorlu bir sürece sokmuştur. Rehine krizi ve bölgedeki çıkarlarının tehlikeye girmesi sebebiyle Amerika'nın baskısı ve nihayetinde Irak'ı İran'a karşı kışkırtması süreci daha da zorlu bir hâle getirmiştir. Söz konusu süreçte

* İran İslam Devrimi'nden yalnızca Müslüman ve komşu ülkeler değil, bölge üzerinde ulusal çıkarları söz konusu olan diğer güçler de etkilenmişlerdir. Bölge ülkeleri bünyesindeki İslami gruplar benzer bir devrim beklentisi içerisine girmişlerdir ve İslami grupların siyasi alanda harekete geçmelerinde tetikleyici rol oynamıştır (Özkan, 2020: 74-78). Bununla birlikte İran'da gerçekleşen devrimin olası etkilerine karşı Irak, Mısır, Tunus, Endonezya ve Türkiye gibi ülkelerdeki rejimler kendi bünyelerindeki İslami grupları rejim açısından olası bir tehdit ve tehlike oluşturacağı düşüncesinden hareketle pasifize etmeye başlamışlardır (Ayrıntılı bilgi için bakınız; Şahruh Akhavi, “Bastabe Engelbe İran Ber Mesr”, Engelabe İran ve Bastabe Cehaniyan, Mohsen Modirşaneçi (çev.), Tahran: Merkeze Bazşinasi'ye Eslam ve İran, 2003: 153-170.; Augustus Richard Norton, “Lübnan: Cidale Dakhili ve İrtibat Ba İran, Engelabe” İran ve Bastabe Cehaniyan, Mohsen Modirşaneçi (çev.), Tahran: Merkeze Bazşinasi'ye Eslam ve İran, 2003: 129-151; David E. Long, “Bastabe Engelabe İran Ber Şebe Cezire Erebitan ve Keşverhaye Khalice Fars”, Engelabe İran ve Bastabe Cehaniyan, Mohsen Modirşaneçi (çev.), Tahran: Merkeze Bazşinasi'ye Eslam ve İran, 2003: 111-127).

Ayetullah Humeyni karşı karşıya kalınan bu sorunların da etkisiyle ülke içindeki grupları karşı karşıya getiren bir siyaset izlemenin yerine ülke dışındaki “düşmanlara” dikkat çekerek İran’ın bütünlüğünü koruma siyaseti gütmüştür (Özkan, 2020: 265).

Devrim Konseyi Geçici Hükümeti Dönemi

Ayetullah Humeyni Ocak 1979’da Mehdi Bazergan’a geçici bir hükümetin kurulması görevini vermiş ve Devrim Konseyi Geçici Hükümetinin kurulmasından sonra dönemin başbakanı Şahpur Bahtiyar İran’ı terk etmiştir (Fekri, 2011: 184). Mehdi Bazergan başkanlığında kurulan koalisyon hükümetinin İslami ve ulusalcı kimlikleri bir arada tutan bir yönetim olduğu söylenebilir. Bazergan yönetiminin devrimle birlikte ilk ve geçici olması yönetsel olarak çeşitli ayrıcalıklara da sahip olmasına zemin hazırlamıştır. Bu yönüyle hem İran milliyetçiliğinin hem de “Yeni Şiiliğin” temsilcisi olma özelliği taşımaktadır. 1979’un Kasım ayına gelindiğinde ise Mehdi Bazergan ve ekibinin Amerikan elçiliği olayında rehine krizine karşı çıkmaları, Bazergan’ın geçici hükümetin başkanlığından istifasını da beraberinde getirmiştir (Bazergan, 1984).

Ayetullah Humeyni bu süreçte aslında bir koalisyon hükümetinin kurulmasını sağlayarak devrimden sonra ülke içerisindeki siyasal iktidarın tek bir gücün, tek bir grubun elinde toplanmamasını ya da siyasal iktidarın gruplar arasında dolaşımının önüne geçmiştir. Ayetullah Humeyni bu süreci kendi taraftarlarını örgütlenme ve yeni bir yapılanmayı sağlayacak adımlar atarak geçirmiştir. Bu hususta özellikle kendi öğrencilerini Cuma İmamı olarak İran’ın çeşitli bölgelerine göndermiştir. Böylelikle merkezi yönetimde olduğu kadar yerel yapılanmada da kendi taraftarlarını güçlü kılmak istemiştir (Fekri, 2011: 185-186).

Anayasal Cumhuriyet Dönemi

İran’da Anayasal Cumhuriyet dönemi “*evrim ve yeniden yapılanma*” şeklinde de ifade edilmiştir (Fekri, 2011: 189). Şahlık rejiminin yerini İslam Cumhuriyeti rejiminin alması, Uzmanlar Meclisi’nin (Meclis’e Khobregan) kurulması, Yeni Anayasa’nın hazırlanıp halk tarafından onaylanması ve devamında ise Ocak 1980’de Ebulhasan Beni Sadr’ın cumhurbaşkanı seçilmesi “evrim ve yeniden yapılanma” sürecinin başlıca gelişmelerindedir.

Beni Sadr’ın Cumhurbaşkanlığı görevini yürüttüğü Anayasal Cumhuriyet döneminde Ayetullah Humeyni kendini gündelik siyasetin dışında tutmuş ve İran iç siyasetinin taraflarına dair kapsamlı bilgiler edinip taraflara yönelik siyasal hoşgörüsünü devam ettirmiştir. Böylelikle süreçteki siyasal başarısızlıklar dönemin siyasetçilerinin hanesine yazılmıştır. Fakat bu hoşgörü ve imtiyaz süreci uzun sürmemiş ve Ayetullah Humeyni’nin İran iç siyasetindeki ılımlı gruplara yönelik güvensizliği Beni Sadr’ı cumhurbaşkanlığı görevinden almasıyla sonuçlanmıştır. Ayetullah Humeyni’nin bu hamlesi radikal sol - Halkın Mücahidleri tarafından temsil edilen- ve İslami Cumhuriyetçi Parti’yi karşı karşıya getirmiştir (Bill, 1986: 7).

Beni Sadr’ın ardından İran iç siyasetinin radikallerinin önde gelen isimlerinden olan Seyyid Ali Hamanei’nin 1981’de cumhurbaşkanlığı görevine getirilmesiyle ise iç siyasette ciddi kırılmalar yaşanmıştır. Bu süreçte İran iç siyasetinde etkili olan üç grup söz konusudur. Bu grupların başında Hamanei’nin de içinde bulunduğu siyasal ve toplumsal olaylara karşı derin bir muhafazakâr tutum sergileyen radikaller; radikallere kıyasla daha esnek yaklaşımlar sergileyen ılımlılar ve siyasal, toplumsal olaylar karşısında pragmatist tutumlarıyla bilinen pragmatistler gelmektedir (Bill, 1986: 7-8).

Devrimden sonraki süreçte Ayetullah Humeyni ilk yıllarda her ne kadar gruplar arası denge siyasetini sağlamayı sürdürmüş olsa da Hamanei’nin cumhurbaşkanlığı görevine getirmesiyle radikal din adamlarından yana bir tutum sergilemiş ve günlük iç siyasete fiilen dâhil olmuştur. Böylelikle İran siyasal sistem yapısı açısından “Yeni Şiiliğin” kök salma dönemi başlamıştır (Fekri, 2011: 163-213).

“MÜCADELE BİRLİĞİ” VE YENİDEN MİLLİ MÜCADELE DERGİSİ

“Mücadele Birliği” tarafından 1960’ların sonunda kurulan Yeniden Milli Mücadele Hareketi, milliyetçi-muhafazakâr yapısıyla hızlı bir büyüme gerçekleştirmiştir. Hareket giderek muhafazakârlıktan milliyetçiliğe evrilen, milliyetçiliği merkeze alan bir yapıya bürünmüştür. Yeniden Milli Mücadele Hareketi’nin kurulmasından üç yıl sonra hareketin yayın organı olarak ise Yeniden Milli Mücadele dergisi “Milletin iman, ahlak, kültür, tarih ve maddi çıkarlarına bağlı bir siyasi millî dava dergisi” sloganı ile yayın hayatına başlamıştır. 3 Şubat 1970 tarihinde derginin ilk sayısı yayımlanmıştır. Hareket kısaca “Mücadele Birliği” olarak bilinmekte ve mensupları “Mücadeleciler” olarak tanınmaktadır. Yeniden Millî

Mücadele dergisi, haftalık siyasi dergi olarak 18 Mart 1980'e kadar 528 sayı yayımlanmıştır. Derginin başyazarlığını Aykut Edibali yapmıştır. Dergi ve hareketin önde gelen isimleri arasında Necmettin Erişen, İrfan Küçükköy, Yavuz Aslan Argun yer almaktadır (İDP, 2022).

Derginin ilk sayısında derginin yayın kadrosu "millet ideolojisini inşa etme" amacını taşıdıklarını ifade etmişlerdir. Yeniden Milli Mücadele dergisi, ilk sayısının kapağına "Milletim Uyan" başlığına yer verirken, "Neden Çıkıyoruz" başlıklı yazıda ise derginin çıkış amacı şu ifadeler ile okurlar ile paylaşılmıştır:

"Milletimizin buhranı, milletimizin asırlardan beri yaptığı mücadeleyi kaybetmesinden doğmaktadır. Ve kelimenin tam manasıyla, yuvarlandığımız buhran korkunçtur. Millet düşmanlarının, milletimizi köleleştirmek için sürdürdükleri sınırsız harp, önce imanımızı, ahlakımızı ve kültürümüzü kemirirken; diğer taraftan zenginliğimizi çalarak tam bir esaretin içine yuvarlanmak istemektedir. Millete hayat veren ideallerin alçakça darbeleme-si neticesi, siyasi askeri, ahlaki ve kültürel alanda hıyanet tomurcuklandı. (...) Ancak içinde yüzdüğümüz buhran, sebatsız ve basit olmaktan başka; gayesiz de değildir. Zira içine yuvarlandığımız buhran, şuurlu bir kadronun rehberliğinde bütün milletin teşkilatlanması ve mücadeleye katılması ile yok edilmezse; Türkiyemizi, milletimizi, dinimizi bekleyen bir tek akibet vardır: Yok olmak! Bu savaşın kolay olmadığını biliyoruz. Dünyanın en güçlü sermayeleri ve tekniği karşısında; milletimize hazırlanan hıyanetleri duyurmak, onu teşkilatlamak ve mücadeleye sevk etmek elbette kolay değildir. İşte "Yeniden Milli MÜCADELE" milletin muhteşem mazisine uygun bir hayat kurmak isteyen, bütün vatan severlerin, gerçek müminlerin mecmuası olmak için çıkıyor." (Yeniden Milli Mücadele [YMM], 1970: 3).

Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nde ve dergi kadrosunda yer alan isimlerin ideolojik görüşlerinde 1970'lerde değişim söz konusu olmuştur. 1970'lerde Türk siyasal hayatının sağ siyasal oluşumları desteklenirken 1980'lerle birlikte ise Kur'ani İslam, İslami inkılap idealinin yerini ulusal söylemler ve değerler almaya başlamış ve İslami söylem adeta bir alt kültür konumuna itilmiştir (Türkmen, 1994). Yeniden Milli Mücadele dergisi muhtevası bakımından Türkiye iç siyaseti, öğrenci hareketleri, uluslararası gelişmeler, ekonomik, siyasal ve tarihî olaylar gibi çeşitli temaları okurlarına birlikte sunan bir dergi olmuştur. Çalışma kapsamında İran iç siyasetinin konusu olan gelişmeler ise İran'daki devrim süreciyle birlikte dergi okurlarına aktarılmaya başlanmıştır (YMM, 1979: 1-3; YMM, 1978: 11).

İran iç siyasetinin konusu olan gelişmeler "İran Kaynayan Bir Kazan Durumunda" (Mücadele, 1978: 10) ve "İran Karışıkça Karışıyor" (YMM, 1978: 7) şeklindeki başlıklar ile dergi okurlarına aktarılmış ve dönemin Şah yönetimi metinlerde ana aktör olarak konumlandırılarak dönemin mevcut rejimine karşı muhalefet eden grupların ideolojik tutumları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır (YMM, 1978: 11). 1979'da İran'da devrim gerçekleşikten kısa bir süre sonra kurulan İran İslam Cumhuriyeti rejiminin ise Batı'nın desteği ile kurulduğu ileri sürülmüştür (Mücadele, 1979: 4). Bununla birlikte Yeniden Milli Mücadele'nin yayınları incelendiğinde komşu ülkelerdeki olaylar ve uluslararası gelişmelere dair Türkiye adeta uyarılmak istenmiştir (YMM, 1979: 8; YMM, 1979: 2).

Yeniden Milli Mücadele'de dönemin İran iç siyaseti "ihtilafı, karışık ve düzenin sağlanamadığı" bir atmosfer şeklinde ifade edilmiştir. Dergide yer verilen yazıların hemen hepsinde aynı tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu gelişmeler, "İran'da Ülke Bütünlüğü Tehlikede", "İran'da Karşılaşık Görüntü", "İran, İç ve Dış Tehlikelerle Karşı Karşıya", "İran Devrimi Bir Yılda Ülkeyi Nereye Getirdi?", "İran, İç Savaş Eşiğinde", "İran İçin İç Savaş Tehlikesi Geçerliliğini Koruyor", "Humeyni Yönetimi Ele Geçirdi Ama Ülkedeki Kargaşa Yeni Boyutlar Kazanıyor", "Humeyni-Bazergan İhtilafı Büyürken Komünistler İktidara Oynuyor" ve "İran'daki Kaos Sürüyor" şeklindeki başlıklar ile Yeniden Milli Mücadele okurlarına sunulmuştur (Özkan, 2020: 129).

BULGULAR

Yeniden Milli Mücadele Dergisinde Dönemin Siyasi Aktörleri

İran'da 1978'lerle başlayan ve devrim ile sonuçlanan süreç ve devrimden sonra kurulan yeni siyasal yapının inşa aşamaları Türkiye'deki basın-yayın organları tarafından ilgiyle takip edilmiştir. Bu hususta özellikle dönem dergilerinde gelişmelerin ve aktörlerin derinlikli tahlillerinin yapıldığı söylenebilir. Sözü edilen sürecin siyasal figürleri ve grupları -çeşitli yayın organlarında yer almakla beraber- dönemin dergileri arasında yer alan Yeniden Milli Mücadele dergisinde dönemin yayın organlarına kıyasla daha fazla yer verilmiştir.

Derginin tüm sayıları incelendiğinde 1978-1980 yıllarında İran iç siyasetinin konusu olan gelişmelere sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir. Dergide yer verilen metinler içerik analiziyle tahlil edildiğinde ise süreç, ilk etapta devrim öncesinden başlanarak Muhammed Rıza Şah gelişmelerin ana aktörü olarak konumlandırılarak aktarılmıştır. Buna karşın sürecin asıl aktörü olan Ayetullah Humeyni'nin ise metinlerde sınırlı oranda/sıklıkta yer verildiği dikkat çekmektedir. Devrim Konseyi Geçici Hükümeti döneminde Mehdi Bazergan, Anayasal Cumhuriyet döneminde ise Beni Sadr'ın gelişmelerin ana aktörü olarak konumlandırıldığı saptanmıştır.

Derginin sürecin siyasi aktörlerine karşı tutumu incelenirken metinlerdeki söylemler kadar yer verilen görseller de dikkat çekmektedir. Bu hususta haber metinlerinde görüşlerine yer verilen isimler okur nezdinde olumlu bir imaj oluşturacak görseller ile sunulurken, Ayetullah Humeyni ise sıklıkla eli yüzünde düşünür vaziyette, karamsarlık çağrıştıran fotoğraflarla birlikte Yeniden Milli Mücadele dergisinde yer almıştır (YMM, 1979: 6).

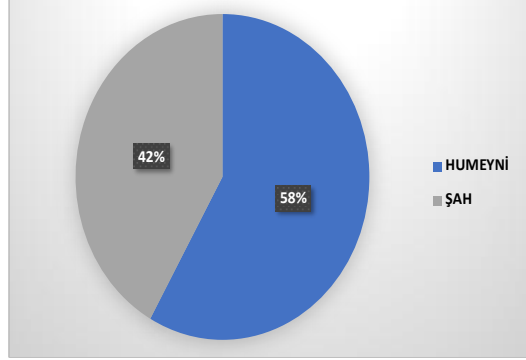
Fotoğraf 1: Yeniden Milli Mücadele Dergisi'nde Ayetullah Humeyni'nin Sıklıkla Kullanılan Fotoğrafı (Yeniden Milli Mücadele Dergisi- 25 Aralık 1979 Tarihli Sayı)

Yeniden Milli Mücadele'de dönemin İran iç siyasetinin ana aktörlerinin Ayetullah Humeyni, Muhammed Rıza Şah, Mehdi Bazergan ve Ebulhasan Beni Sadr olarak konumlandırıldıkları tespit edilmiştir. Mehdi Bazergan'ın dönemin başkanı olması, Beni Sadr'ın ise Cumhurbaşkanı olması metinlerde yer verilmelerine ve sürecin aktörleri olarak konumlandırılmalarına zemin hazırlarken metinlerin büyük bir çoğunluğunda Muhammed Rıza Şah'ın yer verilmesi dikkat çekicidir. Zira içerik analizine dâhil edilen metinlerin yalnızca %7'si devrimden önceki sürecin iç siyasetini ele almaktadır. Dolayısıyla arda kalan diğer tüm metinler Şahlık rejiminin fiilen söz konusu olmadığı bir sürecin siyasi gelişmelerinin yer verildiği metinlerdir. Devrim Konseyi Geçici Hükümeti sürecinden önce Şah'ın İran'dan ayrılmış olması ve ülkede yeni bir siyasal sistemin kurulmasına rağmen birçok metinde sürecin ana aktörü olarak yer verilmesi üzerinde durulması gereken bir husustur. Sürecin dinsel, siyasal ve toplumsal düzeyde lideri olarak Ayetullah Humeyni'nin kabul görmesine rağmen Yeniden Milli Mücadele dergisinde Şah'a bu kadar sıklıkla yer verilmesi derginin İran iç siyasetinin taraflarına yönelik tutumu konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Metinlerde Ayetullah Humeyni ve Muhammed Rıza Şah'a Yer Verilme Oranları

Ayetullah Humeyni öncülüğünde yeni bir siyasal yapı kurulmuş olmasına rağmen gelişmeler aktarılırken 1980'lerin sonlarına kadar metinlerde Şah'a ve Şahlık dönemine yer verildiği hatta dönemin ana aktörleriyle kıyaslandığında "Şah" ve "Şahlık" ifadelerinin metinlerde tekrar edilme oranının da dikkat çekici düzeyde olduğu saptanmıştır.

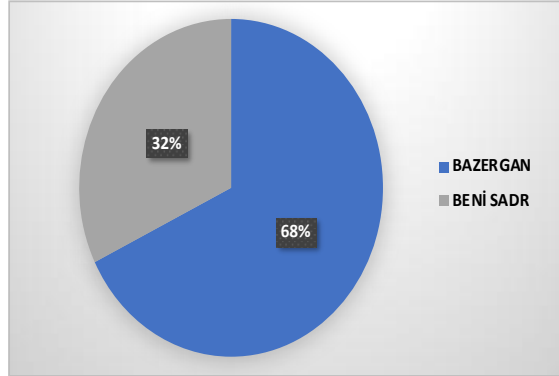
Grafik 1: Metinlerde Ayetullah Humeyni ve Muhammed Rıza Şah'a Yer Verilme Oranları

Grafik 1'de görüldüğü üzere 1979-1980 yılları arasında İran iç siyasetinin yer verildiği metinlerde 1979'da devrimden sonra yeni bir siyasal yapı kurulmuş olmasına rağmen gelişmeler ele alınırken hemen her süreçte Şah'a ve Şahlık rejimine atıfta bulunulduğu, eski rejimin ve aktörlerinin gündemde tutulduğu görülmektedir. Bu bağlamda metinler incelendiğinde metinlerin %42'sinde Muhammed Rıza Şah'a ve Şahlık rejimine yer verildiği tespit edilmiştir.

Mehdi Bazergan ve Beni Sadr'a Yönelik Yaklaşım

Yeniden Milli Mücadele dergisinde İran'ın iç siyasetinin oldukça hareketli ve çalkantılı geçen Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve Anayasal Cumhuriyet dönemlerinin Mehdi Bazergan ve Beni Sadr isimleri üzerinden ele alındığı görülmektedir. Devrim Konseyi Geçici Hükümetinin başbakanı olan Mehdi Bazergan'ın ve Anayasal Cumhuriyet döneminde cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Beni Sadr'ın konu edinildikleri metinler incelendiğinde her iki aktörün de metinlerde ön plana çıkarıldığı, buna karşın süreç içerisinde devrimin liderliğini üstlenen Ayetullah Humeyni'nin ise birçok metinde ikinci planda bırakıldığı dikkat çekmektedir.

Çalışma kapsamındaki metinlerde Bazergan ve Beni Sadr'ın temsil ettikleri gruplarla ilişkili olarak sıklıkla değerlendirmelerde bulunulduğu ve bu grupların ideolojik temsiliyetleri üzerinden İran iç siyasetine dair tahlillerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Sözü edilen metinlerin %32'sinde Beni Sadr'ın, %68'inde ise Mehdi Bazergan ana aktör olarak konumlandırıldığı tespit edilmiştir. Her iki ismin birlikte yer verildiği metinlerde ise Mehdi Bazergan'ın isminin yer verilme sıklığının dönemin bir diğer siyasal aktörü olan Beni Sadr'a nazaran daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu hususta Yeniden Milli Mücadele dergisi kadrosunun 1970'lerden sonra benimsediği ideolojik yaklaşım ile Mehdi Bazergan'ın İran iç siyasetinde önemli bir temsilcisi olduğu milliyetçi muhafazakar bir kimlik taşıyan İran Özgürlük Hareketi'nin görüşleri (Gergozlu, 2006: 80-81) arasındaki paralellik üzerinde durulması gereken önemli bir faktördür.

Grafik 2: Mehdi Bazergan ve Beni Sadr'ın Metinlerde Yer Verilme Oranları

Grafik 2'de de görüldüğü üzere çalışma kapsamındaki metinlerde Mehdi Bazergan'a yer verilme oranı Beni Sadr'ın yer verilme oranına kıyasla daha fazladır. Benzer durum her iki aktörün metinlerde

tekrar edilme sıklıklarında da karşımıza çıkmaktadır. Yeniden Milli Mücadele’de Beni Sadr’ın yer verildiği metinlerde kendisi için “ılımlı sol” grubun temsilcisi tanımlaması yapılmakla birlikte cumhurbaşkanlığı görevine gelmesinin ardından ise “İran Devlet Başkanı” ifadesinin kullanılmaya başlandığı görülmektedir (YMM, 1980: 7).

YENİDEN MİLLİ MÜCADELE DERGİSİNDE İRAN İÇ SİYASETİ

Yeniden Milli Mücadele dergisinde dönemin İran iç siyasetine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı metinlerde sıklıkla siyasi aktörler arasındaki ihtilaflara, etnik ve mezhepsel grupların yeni rejim ile olan ilişkilerine ve ekonomik temelli sorunlara yer verilmiştir. Dönemin İran iç siyasetinin hemen her metinde “kaos” ve “iç savaş” şeklinde aktarıldığı Yeniden Milli Mücadele’de sol gruplar ve etnik gruplar üzerinden kaotik bir senaryonun çizildiği, ülkede bir devrimin gerçekleşmediği, yeni bir siyasal yapının kurulmadığı şeklinde bir tablo çizilmiştir. Bu bağlamda Devrim Konseyi Geçici Hükümeti döneminin yoğun olarak “*İran Yönetiminde İkilik*”, “*İran İçin İç Savaş Tehlikesi Geçerliliğini Koruyor*”, “*İran’daki Kaos Sürüyor*”, “*İran’ı Birçok Kuruluş Aynı Anda Yönetiyor*”, “*İran Yönetimi Hâlâ Çıkmazda*”, “*İran’da Karmaşık Görüntü*” şeklindeki başlıklarla birlikte İran’da yaşanan süreç dergi okurlarına aktarılmıştır. Anayasal Cumhuriyet döneminin de aynı şekilde olumsuz ve çözümsüz bir tablo ile aktarıldığı görülmektedir. Devrim Konseyi Geçici Hükümeti “yönetimde ihtilaflar” şeklinde yansıtılarak Anayasal Cumhuriyet döneminde ise etnik gruplar üzerinden ulusal bütünlüğün sağlanamadığı, ulusal güvenliğin tehlikede olduğu bir ülke profili çizilmiştir (Özkan, 2020: 272-279).

Anayasal Cumhuriyet döneminde “*İran’da Ülke Bütünlüğü Tehlikede*”, “*İran İslam İnkılabına Karşı Beni Sadr Kürtçülerle Birleşti...*”, “*İran’da Etnik Grupların Öfkesi*” şeklindeki haber ve makale başlıkları ile İran’daki etnik azınlıkların muhalefeti ve Beni Sadr’ın bu süreçteki rolü üzerinde durulmuştur. Ayrıca dergide yer verilen metinler İran’ın Irak ve ABD ile ilişkilerinin seyri gibi konuların da bu çerçevede ele alındığı da anlaşılmaktadır.

Dikkat Çekilen “Yönetimsel İhtilaflar”

Yeniden Milli Mücadele dergisinde yer verilen birçok metinde Ayetullah Humeyni ile Mehdi Bazergan arasındaki “ihtilaflı” ilişkiye dikkat çekilmiştir. Dergide yer bulan metinlerde ileri sürülen ihtilafın nedenleri arasında ise, Mehdi Bazergan’ın Halkın Fedaileri grubuyla yakın ilişkisi ve Şah taraftarlarına verilen idam kararlarına gösterilen tepkilere işaret edilmiştir. Ayetullah Humeyni ile Bazergan arasındaki ihtilafın “Komünist” grupları güçlendirdiği ve sözü edilen grupların iktidarı ele geçirmek için faaliyetlerde buldukları belirtilmiştir. Yer verilen haber metninde Ayetullah Humeyni, Halkın Fedaileri örgütünü “İslam düşmanı oportünistler” şeklindeki tanımlaması aktarılırken; Başbakan Bazergan’ın ise, Halkın Fedailerinin ve yakın grupların devrim sürecindeki rolüne dikkat çektiği bilgisine yer verilmiştir (YMM, 1979: 6). Metinde taraflar arasındaki ihtilaf aktarılırken, Bazergan için “Başbakan” unvanı kullanılırken, Ayetullah Humeyni’den ise “Humeyni” şeklinde söz edilerek Bazergan meşruiyeti olan siyasi bir otorite olarak konumlandırılmıştır.

İran’ın iç siyasetinde gelişmeler yer verilirken süreçte etkili olan sol grupların iktidarı ele alacakları senaryosu çizilmiş, bu durumun Türkiye açısından da olumsuz sonuçlar doğuracağı şeklindeki görüşlere yer verilmiştir. Süreç aktarılırken sol grupların güçlendiği buna karşın Ayetullah Humeyni’nin ise etkinliğinin azaldığı ileri sürülmüştür (Time, 1980: 2).

Ülkedeki siyasal sürecin “*İran’da, Bunalm Ülkemizi Nereye Sürüklüyor?*” şeklinde aktarıldığı bir diğer haber metninde ise, İran’da bir otorite boşluğunun olduğu ileri sürülmüş ve devrimden sonra ülkede siyasal yapının temellendirilemediği, yeni kurulan siyasal yapının işlevsel olmadığı yönündeki değerlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca İran’ın devrim öncesi bölgedeki otoritesine göndermede bulunularak, yeni kurulan siyasal yapının “Körfez ülkelerinin jandarması” olamayacağı iddia edilmiştir (YMM, 1979: 5).

Mayıs 1978’de devrime giden sürecin değerlendirmesi yapılırken de dönemin siyasi grupları arasındaki mücadelenin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. “İran Durulacak Mı?” sorusunun gündeme getirildiği yazıda, çözümün Muhammed Rıza Şah ve ekibi tarafından üretilebileceği şu ifadelerle belirtilmiştir; “*Ne zaman ki Şah halkının bütün problemlerini halledebilecek bir mesaj ve Komünizme karşı en tesirli güç olan İslam’ı benimser ve ülkede ona göre uygulamada bulunursa o zaman emperyalist güçler ülkede istismar edecek bir imkân bulamayacak ve İran’ın geleceği emniyet altına girecektir.*” (YMM, 1978: 11).

Öneri niteliği taşıyan bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Yeniden Milli Mücadele dergisinde devrimden önceki süreçten başlanarak İran iç siyasetinde belli tarafların desteklendiği sonucuna varılabilmektedir. Zira devrimden sonraki süreçte hem Devrim Konseyi Geçici Hükümeti hem de Anayasal Cumhuriyet dönemlerinde belli siyasi aktörlerin doğrudan desteklendiği ifadelerle sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir.

Yine yönetsel ihtilaflara dikkat çekilen bir başka metinde ise, Devrim Mahkemeleri ve hükümet arasındaki ilişki gündeme getirilmiş ve her iki tarafında birbirine ters düştüğü belirtilmiştir. Gelişmeler “Humeyni yönetiminde ikilik” şeklinde okurlara aktarılmış ve devrimden sonra kurulan siyasal yapı için başarısızlık tablosu çizilirken ekonomik sorunlara da dikkat çekilmiştir (YMM, 1979: 5).

Yeniden Milli Mücadele dergisinde ABD elçiliğinde yaşanan rehine krizi olayına ilişkin haberlerde ise Beni Sadr’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Rehine krizine karışan öğrenciler için Beni Sadr’ın “işgalci” sıfatını kullandığına dikkat çekilmiştir. Beni Sadr’ın öğrencilerin bu girişimini yanlış bulduğu vurgusu yapılmış ve ABD ile İran arasındaki gerginliği Beni Sadr ve kendisine yakın isimlerin sona erdirebileceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Bu yaklaşımları dolayısıyla Beni Sadr ve çevresi hakkında Yeniden Milli Mücadele dergisi tarafından “batıcı ve ılımlı” kesim tanımlaması yapılmıştır (YMM, 1979: 6).

Ayrıca Yeniden Milli Mücadele dergisinde yer verilen metinlerde dikkat çeken bir diğer husus ise, derginin İran’ın dış politika kimliklerinden olan İranlılık kimliğine dair olumlu şekilde kodlanabilecek tutumudur. Özellikle Muhammed Rıza Şah döneminin İranlılık kimliği ile ilişkilendirilebilecek politikalarına bakıldığında ulusalcı şekilde ifade edilebilecek adımlar atıldığı ve İranlılık kimliğinin desteklendiği bilinmektedir (Rigiderakhshan, 2020: 390-410). Yeniden Milli Mücadele dergisinde Ulusal Birlik Partisi’nden Kerim Sencabi’nin “Biz askeri diktatörlüğe ve yabancı sultasına karşı mücadele verdik. Fakat biz Müslümanlığı kabul etmeden önce İranlıydık ve İranlı kalacağız.” şeklindeki ifadelerinin ön plana çıkarılarak yer verilmesi İranlılık kimliğine dair olumlu yaklaşımın önemli göstergelerindedir (YMM, 1979: 6-7). Aynı şekilde yeni kurulan siyasal yapının İran’ın ulusal bütünlüğünü sağlama açısından başarısız olduğu ve ulusal güvenlik için tehdit oluşturduğu de Yeniden Milli Mücadele tarafından sıklıkla gündeme getirilmiştir.

Etnik Sorunlar

Yeniden Milli Mücadele dergisinde Devrim Konseyi Geçici Hükümeti ve Anayasal Cumhuriyet dönemlerine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı metinlerde, iç siyasette etnik gruplar ile ilişkili sorunların gündeme getirildiği ve İran’ın etnik gruplar konusunda ulusal uyumu sağlayamadığı yönündeki görüşlere sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir.

1979-1981 yılları arasında İran iç siyasetinde özellikle Beluci ve Kürt gruplara ilişkin etnik ve mezhep temelli sorunlar gündeme gelmiştir. Zira Beluci ve Kürtlerin büyük kısmının Sünni mezhebine bağlı olması ve kurulan rejimin Anayasa’da Şii mezhebine belli ayrıcalıklar tanınması, söz konusu grupların rejime karşı memnuniyetsizliğini ve itirazlarını da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte özellikle Arapların Irak tarafından kışkırtılması devamında Irak-İran Savaşı’na zemin hazırlayan gelişmelerden olmuştur (Rebiyi & Muhammedpur, 2017: 47-74). Sıralanan gelişmeler dönemin iç siyasetinde etnik temelli sorunların başında gelmiş ve Yeniden Milli Mücadele dergisinde de bu gelişmeler geniş yer bulmuştur. Dönemin iç siyasetinin konusu olan etnik gruplara ilişkin gelişmeler okurlara aktarılırken dergide yer verilen hemen her metinde olduğu gibi yine “iç savaş”, “kaos”, “istikrarsızlık” tablosu çizilmiştir. Ayrıca Ayetullah Humeyni için ise “Şiilerin lideri” ifadeleri kullanılmış ve böylelikle etnik grupların mezhep temelli sorunlar yaşadıkları görüşü desteklenmiştir.

Beluci ve Bahtiyarilerin rejime karşı memnuniyetsizliklerinin yer verildiği haber metninde Pakistan sınırına yakın 600 bin kadar Beluci ve Bahtiyari’nin “Humeyni’ye karşı” harekete geçmeye hazırlandıkları ileri sürülmüştür. Haberde ayrıca Ayetullah Humeyni için yalnızca “Şiilerin lideri” olduğu imajı çizilmiş, Sünni Belucilerin Ayetullah Humeyni’ye ve kurulma aşamasında olan yeni siyasal yapıya karşı oldukları algısı oluşturulmaya çalışılmıştır (YMM, 1979: 6).

Etnik grupların muhalefetine geniş yer verilen Yeniden Milli Mücadele dergisinde, İran’da kutuplaşmanın giderek derinleştiği görüşü haber başlıklarına taşınmış ve Kürt grupların özerklik talebinde buldukları ileri sürülmüştür. Yeniden Milli Mücadele dergisinde, Kürt grupların Şeriat Medari ile “Humeyni’ye rağmen” anlaşma sağlamaya çalıştıklarını ifade edilmiş (YMM, 1979: 5) ve Ayetullah Humeyni’nin etnik gruplar ile anlaşma sağlanması hususunda uzlaşmacı bir tutum sergilemediği algısına zemin hazırlayan bir dil ile gelişmeler dergi okurlarına sunulmuştur.

Dergide İran'daki etnik grupların "bağımsızlık yolunda savaşa hazır" oldukları ileri sürülmüş ve etnik grupların bağımsızlık istediği görüşü ön plana çıkarılarak adeta desteklenmiştir. Bu bağlamda Kürdistan Demokrat Partisi'nden Amir Gazi'nin açıklamaları kendisi için "Kürdistan Demokrat Parti liderlerinden" ifadelerine yer verilerek okurlara aktarılmıştır (YMM, 1979: 6). Gelişmelerin dergide yer verilirken farklı etnik ve mezhepsel grupların "bağımsızlık mücadelesi" şeklinde aktarılması, İran'da istikrarın sağlanamadığı, siyasal, güvenlik ve ekonomik açıdan adeta bir "kaos"un içinde olduğu bir tablonun okurlara aktarımı devam ettirilmiştir.

Şah'ın yeni kurulan rejime yönelik değerlendirmelerinin aktarıldığı haber metninde, Şah'ın "*İran rejimi kendi yeteneksizlik, güçsüzlüğünün altında ezilmektedir. Benim yönetimimin üzerine yeni binalar inşa edeceken canlı ve dinamik bir toplum yapısını mahvetmeye çalışmaktadırlar.*" şeklindeki değerlendirmesi "*İran'ı Sorumsuzca Mahvediyorlar*" ara başlığı ile aktarılmıştır. Ara başlığın turnak içine alınmadan doğrudan yer verilmesi de Şah'ın görüşlerinin dergi tarafından da desteklendiğinin önemli göstergelerindedir (YMM, 1979: 6-7).

SONUÇ

1979'da devrimle birlikte yeni bir siyasal yapı kurulmuş ve bu süreçte İran iç siyaseti açısından son derece önemli gelişmeler yaşanmıştır. Dönemin iç siyasetinin Türkiye'deki basın-yayın organlarında nasıl yer aldığının tahlil edildiği bu çalışmada, Yeniden Milli Mücadele dergisinin sayıları incelenmiş ve İran iç siyasetinin dergide sıklıkla gündeme taşındığı görülmüştür. Yeniden Milli Mücadele dergisi üzerinden dönemin iç siyaseti tahlil edildiğinde, dergide yer verilen metinlerden hareketle etnik ve mezhepsel sorunların hat safhaya ulaştığı, yeni kurulan rejimin istikrarı sağlayamadığı, yönetimde ihtilafların son bulmadığı bir süreç karşımıza çıkmaktadır. Yeniden Milli Mücadele'de dönemin iç siyaseti "kaos" ve "iç savaş" şeklinde aktarılmış, sol gruplar ile etnik gruplar üzerinden kaotik bir senaryo çizilmiştir. "Devrimin ülkeyi bir kaosa sürüklediği" görüşünün benimsendiği ve "ulusal bütünlüğün sağlanamadığı, ulusal güvenliğin tehlikede olduğu" da yine Yeniden Milli Mücadele tarafından yapılan değerlendirmeler arasındadır.

Milliyetçi muhafazakâr bir pozisyonda olan Yeniden Milli Mücadele Hareketi, İran iç siyasetinde etkili olan çeşitli isim ve grupları bölgesel siyaset açısından bir tehdit olarak görmüş ve reaksiyoner tavırla siyasal grupları kriminalize eden bir yaklaşım sergilemiştir. Kuruluşu komünizm tehdidinde dayanan Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin antikomünist bir ideoloji benimsemiş olması bu yaklaşımın zeminini hazırlamıştır. İran'da kurulacak rejimin hangi özellikleri taşıyacağı üzerinde sıkça öngörülerde bulunulmuş ve süreçte dönem dönem etkili olan özellikle sol çizgideki isim ve gruplar üzerinden yeni rejime karşı olumsuz bir yargı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Sürecin siyasal aktörlerine ilişkin ise Devrim Konseyi Geçici Hükümeti döneminde Mehdi Bazergan'ın, Anayasal Cumhuriyet döneminde ise Beni Sadr'ın metinlerde ana aktörü olarak konumlandırıldığı tespit edilmiştir. Yeni siyasal yapının en üst mercisinde bulunan yetkilinin Anayasa'da da belirtildiği üzere Veli'ye Fakih olmasına rağmen Yeniden Milli Mücadele'de bu mercinin gücüne ve yetkilerine atıfta bulunulmadığı, aksine dönemin Cumhurbaşkanı Ebulhasan Beni Sadr için "İran Devlet Başkanı" ifadesinin kullanıldığı saptanmıştır. Bu durum Yeniden Milli Mücadele dergisinin İran'da kurulan yeni siyasal yapıya yaklaşımının tespiti açısından önemli bir göstergesidir.

Beluci ve Kürt grup liderleri ile görüşmeler yapması, Beni Sadr'ın Yeniden Milli Mücadele dergisinde "Kürtçü" ve "sol temayüllü" şeklinde ifade edilmesine zemin hazırlamıştır. Ayrıca Beni Sadr ve kendisine yakın isimler "inkılap kadrolarına sızan sol gruplar" şeklinde tanımlanmışlardır. Öte yandan Beni Sadr'ın ABD Elçiliği rehine krizi sürecindeki tutumu ise "Batıcı ve ılımlı kesim" şeklinde yorumlanmıştır.

Derginin sürecin siyasi aktörlerine karşı tutumu tespit edilirken metinlerdeki söylemler kadar yer verilen görseller de dikkat çekmektedir. Bu hususta haber metinlerinde görüşlerine yer verilen isimler okur nezdinde olumlu bir algı yaratacak fotoğraflarla sunulurken Ayetullah Humeyni'ye ise sıklıkla olumsuz bir algı yaratacak görsellerle yer verildiği görülmektedir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırmanın verileri kaynak taramasına dayalı olarak toplandığı için etik kurul izni gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Atabek, G. Ş. (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bazergan, M. (1984). *Engelabe İran Der Do Hareket*. Tahran: Mezahiri Yayınları.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis In Communication Research*. New York: Hefner.
- Bill, J. A. (1986). Devrimci İran'da İktidar ve Din. *İktibas Dergisi*, 7.
- Fekri, A. A. (2011). *İran Devrimi*. İstanbul: Mızrak İletişim ve Yayıncılık.
- Gergozlu, N. (2006). *Ez Engelabe Sefid Ta Engelabe İslami*. Paris: Daire Mina Yayınları.
- İDP (2022). Yeniden Milli Mücadele. <http://katalog.idp.org.tr/dergiler/103/yeniden-milli-mucadele> adresinden Ocak 2022 tarihinde erişilmiştir.
- Küçükköy, İ. (2011). *Bir Uyanışın Anatomisi Mücadele Birliği*. Konya: Alagöz Ofset.
- Mücadele, Y. M. (1970, Şubat 3). Neden Çıkıyoruz. *Yeniden Milli Mücadele Dergisi*, 1. Sayı, 3 Şubat 1970, s. 3.(1), 3.
- Mücadele, Y. M. (1978). İran Karışıkça Karışıyor. *Yeniden Milli Mücadele*, 7.
- Mücadele, Y. M. (1978). İran Kaynayan Bir Kazan Durumunda. *Yeniden Milli Mücadele*, 10.
- Mücadele, Y. M. (1978). İran Nereye Sürükleniyor? *Yeniden Milli Mücadele*, 11.
- Mücadele, Y. M. (1978). Yeniden Milli Mücadele, "Şah'ın İktidarını Sarsan Kim? *Yeniden Milli Mücadele*, 11.
- Mücadele, Y. M. (1979). Batı Humeyni Hareketini Niçin Destekliyor? *Yeniden Milli Mücadele*, 4.
- Mücadele, Y. M. (1979). Humeyni-Bazergan İhtilafı Büyürken Komünistler İktidara Oynuyor. *Yeniden Milli Mücadele*, 6.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran Yönetiminde İkilik. *Yeniden Milli Mücadele*, 5.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'da Kutuplaşma Derinleşiyor. *Yeniden Milli Mücadele*, 5.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'da Son Söz Kimin Olacak? *Yeniden Milli Mücadele*, 6.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'da Ülke Bütünlüğü Tehlikede. *Yeniden Milli Mücadele*, 6.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'da, Bunalım Ülkeyi Nereye Sürüklüyor? *Yeniden Milli Mücadele*, 5.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'da Komünistler Humeyni Yönetimini Zorluyor. *Yeniden Milli Mücadele*, 8.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'daki Karışıklık Türkiye'nin Güvenliğini Tehdit Ediyor. *Yeniden Milli Mücadele Dergisi*, 1-3.
- Mücadele, Y. M. (1979). İran'ı Kimler İdare Ediyor? *Yeniden Milli Mücadele*, 2.
- Mücadele, Y. M. (1980). İran Devrimi Bir Yılda Ülkeyi Nereye Getirdi? *Yeniden Milli Mücadele*, 7.
- Mücadele, Y. M. (2020, 01 18). *Yeniden Milli Mücadele Dergisi*. İslamcı Dergiler Projesi: <http://katalog.idp.org.tr/dergiler/103/yeniden-milli-mucadele> adresinden 02.02.2022 tarihinde erişildi.
- Özkan, H. (2020). İran İslam Devrimi'nin Türkiye'ye Etkileri: 1978-1990 Yılları Arasında Türkiye'de Yayımlanan Dergiler Üzerine Bir İnceleme, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu), İstanbul: Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü.
- Rebiyi, H. ve Muhammedpur, A. (2017). Tehlile Revend ve Vijegiyaye Cenge Temiliye Iraq Aleye İran Ba Tekid Ber Bonyanhaye Cografiyeye Nezami. *Feslnameye Mutalaate Defaye Mugaddes*, 47-74.
- Rigiderakhshan, M. (2020). İran'ın Dış Politika Kimliğini Oluşturan Faktörler. *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 390-410.
- Time. (1980). Humeyni İktidarı Yıpranırken Sol Partilerin Durumu. *Yeniden Milli Mücadele*, 2.
- Türkmen, H. (1994, Temmuz). Yeniden Milli Mücadele. *Haksöz Dergisi*, (40).
- Zare, M. (2008). Elele Rosde İslamgerayi Der Torkiye. *Muesseseye Mutalaate Endişesazane Nur*, 308-309.

